

Kulturminister Abid Q. Raja
Kulturdepartementet

Vår ref.: 20/14

Oslo, 22.03.20

Koronakrisepakke for museene

Museumsforbundet har de siste dagene fått mange henvendelser fra sine medlemmer som rapporterer om en alvorlig situasjon knyttet til koronasituasjonen. Flere museer har allerede permittert ansatte og det diskuteres om sommersesongen vil la seg gjennomføre. For å sikre at museene kommer gjennom krisen og fortsatt kan være en viktig ressurs både lokalt og nasjonale ber Museumsforbundet om kompensasjon for bortfall av inntekter for sine medlemmer.

De norske museene har fulgt Regjeringens og helsemyndighetenes påbud og avlyst alle arrangementer. Fra fredag 13. mars har museene stengt alle publikumsaktiviteter. Museene følger også opp rådet om å bidra til å hemme smittespredning ved å pålegge flest mulig hjemmekontor. En del av de normale arbeidsoppgavene, med utvikling av konsepter for utstillinger, arbeid med samlingsforvaltning, forskning og utvikling av formidlingsopplegg, kan i en viss grad, la seg gjøre fra hjemmekontor. Oppgaver knyttet til disse arbeidsfeltene, som krever tilgang til samlingene og tilstedeværelse, blir i større grad forhindret. Flere har stengt sine bygg helt og gitt de ansatte beskjed om å unngå offentlig transport.

Hvordan løser museene denne situasjonen?

Stadig flere av medlemsmuseene i Museumsforbundet har satt i gang utvikling av nye typer digitalt formidlingsinnhold som kan gi publikum gode opplevelser på skjerm. Mange deler innhold fra samlingene gjennom Digitalt Museum og aktiverer annet relevant innhold fra sine arkiv. Mange strømmer arrangementer til erstatning for fysiske møter og lager digitale omvisninger beregnet på ulikt publikum. Stadig flere legger ut 365 graders tilgang til utstillinger for å gi publikum opplevelser. I disse dager foregår det med andre ord betydelig innovasjon i museene knyttet til digital formidling. Flere museer har startet opp samtidsdokumentasjonsprosjekter om koronasituasjonen og hvordan den oppleves. Alt dette bidrar både til å gi publikum gode opplevelser, men også til å opprettholde kontakt

med publikum i denne krevende tiden. Noen av museene har i denne fasen klart å finne alternative arbeidsoppgaver til de som normalt arbeider med driften av museet, mens andre ikke har klart det da disse stillingene er knyttet tett til museets inntjening.

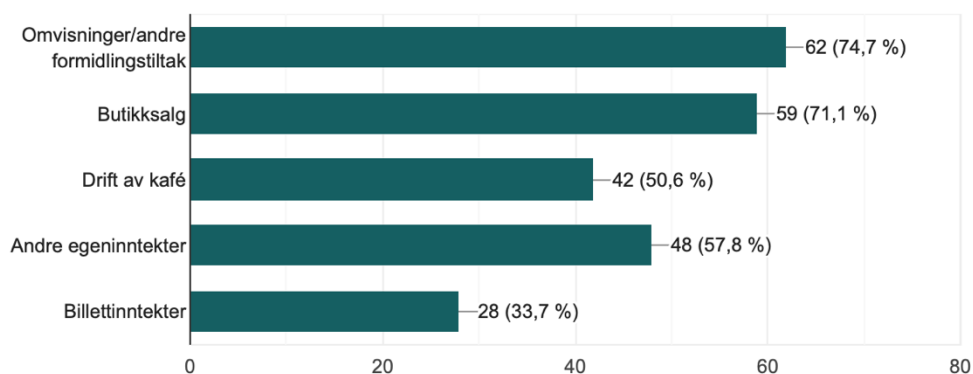
Mange av museene bruker denne krisetiden til å intensivere sitt arbeid med nødvendige oppgaver innen samlingsforvaltning, forskning og utvikling av nye utstillinger – så langt det lar seg gjennomføre med sikkerhetstiltakene de har innført for å hindre smitte. Alt kan imidlertid ikke løses like godt fra hjemmekontoret som arbeidsplassen, og det vil trolig bli mer utfordrende å opprettholde aktiviteten dersom situasjonen varer ved. Mange har nå satt formidlingsansatte til å utvikle nye digitale formidlingstiltak rettet mot alle typer publikum. Det vises godt på Facebook, Instagram og andre sosiale medier. I tiden fremover vil det trolig komme til syne i enda større grad enn det vi har sett til nå.

Økende bekymring over den alvorlige situasjonen

Bekymringen i museumssektoren for fremtiden og den økonomiske situasjonen er imidlertid sterkt økende. Det viser både henvendelser fra museene og resultatene fra en undersøkelse Museumsforbundet har gjort de siste dagene. Mange ser at de ikke vil klare seg over lang tid, ikke minst fordi egeninntektene fra billettsalg, museumsbutikk og -kafé, formidlingstiltak og -opplevelser, eksterne oppdrag og andre egeninntekter blir borte. Museumsforbundet har spurt om hvilke områder museene opplever de vil rammes av tap av inntekter, og svarene går frem av grafen under. Den viser at der et flere typer inntekter som er viktige for museene i tillegg til billettinntektene, og viser at omvisninger og andre formidlingstiltak er en svært viktig inntektspost som i denne situasjonen gir betydelige tap.

Hvilke tap beregner dere på grunn av stengingen?

83 svar

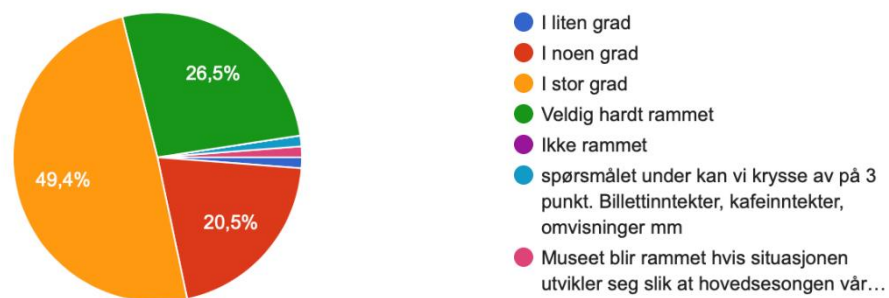

Nå er det tid for en krisepakke med tiltak også for de norske museene

I dagene 18.–20. mars har Museumsforbundet samlet inn informasjon om situasjonen for museene, både for å få et overblikk over situasjonen og finne ut hvordan koronastengingen påvirker dem. Da siste oversikt ble tatt ut på ettermiddagen fredag den 20. var det bare ti av de forespurte institusjonene som ikke hadde svart. Den høye svarandelen understreker at svarene gir et representativt bilde av situasjonen. Svarene viser at museene er rammet, at de ser alvorlig på situasjonen og opplever at de står over for store utfordringer. Nær halvparten av museene som har svart på undersøkelsen, mener at de er rammet i stor grad, mens 26,5 % melder om at de er veldig hardt rammet. Museumsforbundet mener dette er svært alvorlige funn som må tas på alvor av myndighetene.

Blir museet ditt rammet?

83 svar

De kvalitative svarene underbygger det opplevde alvorret i situasjonen, men gjenspeiler også at museene er forskjellige og at koronasituasjonen kan ramme museene ulikt på kort sikt. Mange av de som foreløpig ser de klarer å holde hjulene i gang signaliserer at dette kan endre seg dersom påbud om stenging det blir langvarig og rammer sommersesongen.

Museumsforbundet ser noen klare tendenser i svarmaterialet:

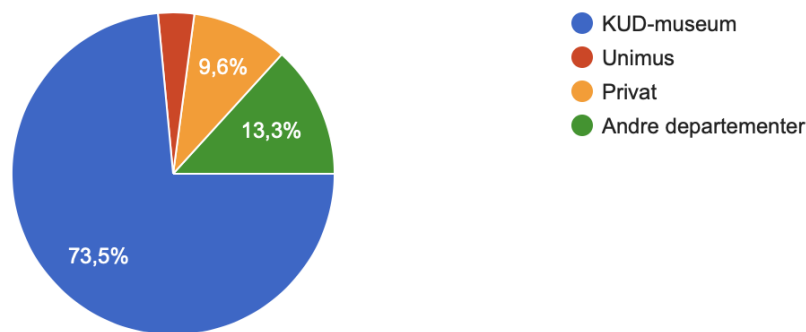
- De som rammes raskest og sterkest er de museene som har stor grad av utenlandske besøkende, mange hurtigruteturister og som er mest avhengig av egeninntekter fra besøk, butikksalg, kafe og andre publikumsaktiviteter.
- Flere museer med høy egenfinansiering understreker at inntektsbortfallet vil endre driften totalt hvis situasjonen vedvarer.

- Mange melder om at de taper på flere typer publikumsrettede inntektskanaler, men også på andre eksterne oppdrag som arkeologiske undersøkelser og annen oppdragsvirksomhet. Tapene kan variere, men mange melder om tap fra mellom 300 000–500 000 kroner til mer enn en million i uken. Mange museer er foreløpig ikke i sesong, så estimat for tap vil kunne øke betydelig ved lang varighet.
- De som foreløpig ikke berøres sterkt er de som er mindre avhengig av billettinntekter og andre publikumsrelaterte inntekter.
- Det er betydelig bekymring for om man kan gjennomføre en noenlunde normal sommersesong, og betydelig frykt for langtidsvirkninger på museenes økonomi.
- Museer som opplever at de rammes i stor grad finnes både blant KUD-museene, universitetsmuseene/museene under andre departementer, kommunale og private museer. Det betyr at offentlig støtte ikke er en garanti for at man klarer å holde hjulene i gang uten kostnadsreducerende tiltak.
- Så langt har 20 museer sendt ut permisjonsvarsel til de ansatte, mens 17 museer har sagt de ikke vil permittere, i alle fall ikke foreløpig. Det store flertall vurderer dette fortløpende og utelukker ikke at de vil permittere senere. Noen permitterer noen få ansatte i denne omgang, men flere vil permittere et betydelig antall ansatte. Det er særlig førstelinjetjenesten i museet som holder museet oppe og i daglig drift og ekstravakter og tilkallingsvikarer som rammes i første omgang. Dette er ofte personell som ikke kan settes til andre oppgaver i museet. Mange utsetter å ansette sommervikarer eller terminerer inngåtte kontrakter. Flere museer har også sett seg nødt til å sende ut langt mer omfattende permitteringsvarsler, noen av disse omfatter også museenes ledergrupper.
- Flere museer med statlig støtte melder om stor usikkerhet om hvorvidt museene omfattes av den utvidede anledningen til å permittere. Flere opplever også at dette bestrides av fagforeningene.

Dataene fra undersøkelsen viser at både museets fast ansatte stab rammes, men ikke minst at studenter og andre sesongarbeidere i museenes nærmiljøer kan rammes hardt hvis situasjonen blir langvarig. Noen museer planlegger foreløpig for at det skal kunne bli en sommersesong, men tenker fleksibelt. Flere utstillinger blir forsinket av at arbeidet ikke kan følge normal progresjon og noen avlyses. Flere kunstmuseer melder om potensielle utfordringer knyttet til kronekurs i forbindelse med leveranser, innleide utstillinger og transport fra utlandet. Det er en betydelig overvekt av KUD-museer som har svart på undersøkelsen, men den gir et representativt bilde også for universitetsmuseer, museer under andre departementer, private, Sametinget og kommunale – som her ligger under andre departementer.

Type museum?

83 svar

Andre tiltak museene gjør for å begrense krisen:

Mange museer melder også om at de for å begrense kostnader for å gjøre det enklere å unngå permitteringer:

- Utsetter investeringer
- Setter vedlikeholdsarbeid og renovering på vent
- Kutter eksterne oppdrag
- Avlyser festivaler
- Reduserer ulike typer innkjøp (kontorutstyr, mat, varer butikk etc.)

Dette betyr at mange av de ringvirkningseffektene museene har i samfunnet rundt dem reduseres drastisk dersom museene stenger ned mange av sine aktiviteter. Dette kan særlig ramme mindre firmaer i nærområdene som kan risikere å gå konkurs. Ett av de større museene oppgir at de normalt bruker 40 millioner kroner årlig på eksterne oppdrag.

Koronasituasjonen, kombinert med lav kronekurs og en reell finanskriser, som har «druket» i koronasituasjonen, gjør at bestillinger på opplevelser fra bedrifter, gaver og sponing nærmest har falt helt bort flere steder, i likhet med det idretten opplever. Det kan også ramme byggeprosjektene mange museer i dag står midt oppi, både i reelle kostnader og i fordyrende forsinkelser i leveranser.

En krisepakke til museene er nå helt nødvendig for å unngå ytterligere omfattende permitteringer og negative langtidsvirkninger på museenes samlede tilbud.

Flere museer har nevnt utfordringen med at retten til permitteringer bestrides av fagforeningene. Museumsforbundet er kjent med at de fleste opposisjonspartiene i Stortinget i *Innst. 197 S (2019-2020)* fremmet følgende forslag: «Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge til rette for en kompensasjon for kulturinstitusjoner med mer enn 50 pst. Offentlig støtte, som er rammet av avlysninger på grunn av koronaviruset og helsemyndighetenes råd.», men at dette ikke ble vedtatt da regjeringspartiene og Fremskrittspartiet stemte mot dette.

Statssekretæren i Kulturdepartementet følger opp dette i et intervju i Forskerforum fredag 20. mars, der det gis uttrykk for at det ikke legges opp til en krisepakke for museene nå. Museumsforbundet mener det synet på den rådende situasjonen i museene som kommer til uttrykk i intervjuet er sterkt forenklet sett opp mot de tilbakemeldinger vi har fått gjennom de siste dagers undersøkelse. Museumsforbundet vil understreke at den viktigste oppgaven til styrene og daglige ledere i museene fremover både er å ivareta de ansatte, men også sørge for at institusjonene har slike vilkår at de ansatte også har arbeid etter krisen.

Hvor stor må en krisepakke være?

En krisepakke må dekke bortfallet av inntekter knyttet til billetter, kafé, butikk samt andre egeninntekter som rammes av denne ekstraordinære situasjonen. I tillegg må det komme en forsikring om at ordinære tilskudd og andre prosjektmidler ikke tilbakekreves selv om måloppnåelse blir redusert og utsatt. Mange medlemmer forventer lange ettervirkninger, ikke minst i forhold til bortfall av internasjonal turisme.

Kulturdepartementet har via Kulturrådets museumsstatistikk en god del informasjon om nivået på museenes inntekter fra besøkende, butikk, kafe og andre egeninntekter som kan bidra til å gjøre gode anslag. I tillegg har alle KUD-museene levert budsjettsøknader for 2021 med regnskap for 2019 som kan bidra til god kvalitet og korrigerer i 2018-tallene i museumsstatistikken. Utfordringen er at disse tallene ikke gir god nok informasjon om de museene som er utenfor KUD-systemet eller er private.

Mange museer er mer sårbare etter flere år uten full kompensasjon for pris og lønnsvekst. Økte krav om egeninntjening bidrar også til at mange museer de siste årene har økt andel av omsetningen fra egeninntekter, private gaver osv. Dette gjør museenes økonomi mer sårbar enn tidligere.

I den situasjonen vi har nå, vil kompensasjon for museenes tapte inntekter være det viktigste grepet for å hindre en omfattende krise i museene. På lengre sikt må det settes inn ulike tiltak både for museene og andre deler av samfunnet. Et mulig tiltak på litt lengre sikt

kan være å etablere sysselsettingspakker for andre grupper næringer som blir berørt og som også kan avhjelpe museenes utfordringer, slik det har vært etablert ved tidligere kriser. Dette kan for eksempel gi arbeid til håndverkere som kan gjøre vedlikeholds- og restaureringsarbeider, eller til å bidra i oppfølgingen av den digitaliseringsdugnaden som midlene Nasjonalbiblioteket og Riksarkivet har fått. Museumsforbundet regner med at Kulturdepartementet har fått et godt overblikk over disse behovene i museene gjennom den omfattende kartleggingen museene utførte i 2019.

Kraften i kulturen og museene

Museene er viktige institusjoner i denne krisetiden både til å gi opplevelser og glede, men også i arbeidet med å dokumentere hvordan koronakrisen rammer samfunnet. De vil bidra med å oppfylle sin samfunnsrolle på flere ulike måter, og vil også fortsette sin rolle som læringsressurser for skolene. Det er derfor viktig å kunne opprettholde bemanningen i så stor grad det lar seg gjøre. Da må museene settes i stand til å fungere både nå og fremover.

Vi ber om at Kulturdepartementet sørger for at museene, også i årene som kommer, kan bruke den kraften de har å bidra med i samfunnet, fremfor å bidra til at de bukker under ved at det ventes for lenge med krisetiltak. Så langt har krisepakken på kultur i hovedsak gått til det frie feltet. Det er et godt tiltak at momsen settes ned til 8 %. Dette har ikke noe effekt så lenge museene er på lavdrift, men er et tiltak som vil monne når man går inn i en normalfase igjen. Tiltaket må gjerne gjøres langsiktig, eller permanent, for at museene skal ha nytte av det og komme seg på bena etter krisen. Faller institusjonene i museums- og kulturfeltet sammen som resultat av denne krisen, vil det bli dramatisk for utviklingen av kulturlivet fremover – også for mange grupper i det frie feltet som har tett interaksjon med museene.

Norges museumsforbund bidrar gjerne med ytterligere informasjon om situasjonen for museene.

Med vennlig hilsen

John Olsen
styreleder

Liv Ramskjær
generalsekretær

Kopi:

Finansdepartementet, Stortinget, Kulturrådet

Brevet er godkjent og sendt elektronisk.